

Ο καπιταλισμός έχει κάνει τα μυαλά μας αποικία

του Αναστάση Ταραντίλη

Είναι γνωστό πως η αγορά έχει καταφέρει να καταλάβει ένα πολύ μεγάλο κομμάτι της ζωής και να το διευθετεί με τον τρόπο της, το τρομακτικότερο όμως είναι πως έχει επηρεάσει τους ανθρώπους στον τρόπο που βιώνουν, σκέφτονται και ονειρεύονται τον κόσμο• και αυτό αφορά κυριολεκτικά τους πάντες, μιας και παρατηρούμε μέχρι και κόσμο ριζοσπαστικό να προτάσσει έναν αντικαπιταλισμό ή αντικρατισμό με ηθική και περιεχόμενο της ελεύθερης αγοράς. Ο καπιταλισμός, λοιπόν, κατάφερε να κλέψει το μέλλον από τη φαντασία των ανθρώπων, μέσω των αναθεωρητών της ιστορίας προσπαθεί να κλέψει το παρελθόν, ενώ συγχρόνως κλέβει κάθε μέρα το παρόν. Αν έπρεπε ορθολογικά να βρούμε λόγους για τους οποίους τόσο ο καπιταλισμός όσο και το κράτος θα έπρεπε εν μια νυκτί να γίνουν θρύψαλα, η λίστα θα ήταν πολύ μεγάλη όπως και το δίκιο• όμως καμία κοινωνική επανάσταση δεν φαίνεται στον ορίζοντα και επιπλέον ενώ ο δυτικός κόσμος μοιάζει να μπορεί πολύ εύκολα να φανταστεί είτε την ολική καταστροφή είτε τη δυστοπία, τού είναι αδύνατον να φανταστεί την ευτοπία ή, τέλος πάντων, έναν κόσμο που να λειτουργεί για όλους και όλες. Αυτό πρέπει να το τονίζουμε για να αντιληφθούμε τη συγκαιρινή κατάσταση των πραγμάτων. Ο λόγος που ένα κάρο ταινίες πραγματεύονται την καταστροφή της ανθρωπότητας είναι, μεταξύ άλλων, και η προσπάθεια να απεικονιστεί μια, έστω και απέλπιδα, κάθαρση από τον καπιταλισμό. Πώς λοιπόν θα φτιάξουμε έναν καινούργιο κόσμο όταν όχι απλά δεν μπορούμε να τον φανταστούμε, αλλά δεν μπορούμε καν να φανταστούμε ότι θα υπάρξει;

Η ηττοπάθεια και η απελπισία οδηγούν στην αδράνεια και την ιδιότητα, που αποτελούν βασικές συνιστώσες της κυρίαρχης κουλτούρας. Όμως πώς να αντισταθείς στον Λεβιάθαν από τη μία και στο Κράκεν από την άλλη, όντας ολομόναχος; Και κάπου εδώ

τριγύρω, βρίσκεται η αφετηρία του φαύλου κύκλου της ζωής στον ύστερο καπιταλισμό ως μιας προσπάθειας διαρκούς απόσπασης της προσοχής από μια ζοφερή πραγματικότητα, με τη χρησιμοποίηση όλων εκείνων των θαυμαστών επιτευγμάτων που προσφέρει η εποχή μας – από το Netflix μέχρι το Tinder. Αν όμως οι συνθήκες είναι κακές, αυτό που τις κάνει εν τέλει πραγματικά απάλευτες είναι ότι βιώνονται αποκλειστικά ατομικά• ο καθένας στο ιδιωτικό του safe space. Σε μια εποχή που κυνηγάμε λίγη ντοπαμίνη βλέποντας σε επανάληψη για 10η φορά *Φιλαράκια*, ένα από τα ταμπού της εποχής είναι το να νιώθεις άβολα με κάτι και αυτή η άβολη αίσθηση νοείται σαν το χειρότερο πράγμα που μπορεί να βιώσει το άτομο. Το άβολο και ο κόμπος στο στομάχι πριν κάποιος μιλήσει σε ένα γεμάτο αμφιθέατρο δεν είναι κάτι ευχάριστο, όμως το συναίσθημα ότι το ξεπέρασες και έκανες την υπέρβαση σίγουρα επιβραβεύουν και με το παραπάνω. Ο φόβος, λοιπόν, του να νιώσουμε άβολα μεταφορικά αποτελεί μια εναντίωση στην υπέρβαση, καθώς, άρρητα, η αγορά, μέσω του θεάματος των διαφημίσεων, έχει υποσχεθεί ότι θα εξαλείψει κάθε δυσφορία γρήγορα και αποτελεσματικά. Έτσι η κατάσταση του άβολου, και μάλιστα ενός άβολου που θα πρέπει να πάρουμε οι ίδιοι την ευθύνη για να το ξεπεράσουμε, γίνεται κόκκινη σημαία, ενώ η κανονιστική λύση μέσω της αγοράς έχει ως σκοπό να αφαιρέσει την οποιαδήποτε διαχείριση από το άτομο και να τη δώσει σε εμπορευματικούς μηχανισμούς. Θα είχε μεγάλο ενδιαφέρον μια έρευνα που να έδειχνε πόσα άτομα από τα 30 και κάτω έχουν παραγγείλει έστω και μια φορά τηλεφωνικός την τελευταία χρονιά, αντί να χρησιμοποιήσουν κάποια εφαρμογή. Δεν είναι τυχαίο εξάλλου ότι η επίλυση του άβολου γίνεται μέσα από το σύμπλεγμα που συναρμόζουν η φιλελεύθερη γραφειοκρατία, η αξιολόγηση και η τεχνολογία, αφού στην πραγματικότητα αυτό που δημιουργεί το άβολο είναι η ανθρώπινη επαφή όταν έχει απροσδιόριστους παράγοντες και δεν είναι τελείως οριοθετημένη, όποτε η λύση του είναι η μείωση της ανθρώπινης επαφής στο απολύτως απαραίτητο.

Η ανθρώπινη επαφή είναι το άλφα και το ωμέγα, είναι προϋπόθεση θεμελιώδης για να υπάρξει πολιτική σκέψη και δράση• αν δεν

βρεθούμε να μιλήσουμε, να κλάψουμε, να γελάσουμε και να τσακωθούμε, δεν πρόκειται να κάνουμε τίποτα. Για να το κάνουμε όμως αυτό, πρέπει να αποαποικιοποιήσουμε τα μυαλά μας από το νεοφιλελεύθερο δόγμα της θάτσερ «δεν υπάρχει κοινωνία, υπάρχουν μόνο άτομα». Γι' αυτό αντί να κρυβόμαστε στον ιδιωτικό μας χώρο βγάζοντας selfie με τις γάτες μας, να ξαναβγούμε έξω στον δημόσιο χώρο και να κάνουμε φασαρία• στην τελική αν δεν υπάρχει εναλλακτική, έχουμε ευθύνη να την φτιάξουμε εμείς στο τώρα και να μην την αναθέσουμε σε ένα μέλλον που δεν θα έρθει ποτέ, έχοντας πάντοτε κατά νου ότι ατομική ελευθερία χωρίς συλλογική ελευθερία είναι προνόμιο και η συλλογική ελευθερία χωρίς ατομική ελευθερία είναι αυταρχισμός. Σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να προτάξουμε μια βαρετή τεχνοφοβία ούτε μια βεβιασμένη ψευδοκοινωνικοποίηση, σχηματίζοντας με το ζόρι дуάδες ή βαρώντας παλαμάκια όποτε συμφωνούμε, μετατρέποντας δηλαδή την ανθρώπινη επικοινωνία σε μια μηχανιστική διαδικασία βγαλμένη από τη φαντασία των χειρότερων group therapy. Εξάλλου η αγορά μια χαρά μπορεί να τα εγκολπωθεί και, αν βρει το κατάλληλο κοινό, να φτιάξει κιόλας όσα προϊόντα χωράει ο νους της και μπορεί να πουλήσει. Με τον ίδιο μηχανισμό εξάλλου κατάφερε να κάνει ακίνδυνα ένα κάρο ρεύματα της αντικουλτούρας, αφού ο σωστός καπιταλιστής δεν ενδιαφέρεται αν έχεις σκουλαρίκια, τατουάζ ή μοϊκάννα, αρκεί να μπορεί να βγάλει λεφτά από αυτή σου την ενασχόληση.

Όσο κοινότυπο και αν ακούγεται, έτοιμες λύσεις σαφώς δεν υπάρχουν. Εντούτοις, αν κάπου έπρεπε να ποντάρουμε τα σπίτια μας, θα ήταν στα νήματα τα οποία φέρουν εγγενώς σχέσεις που υπερβαίνουν και αντιτίθενται στην αγορά – από τις αυθεντικές ανθρώπινες σχέσεις μέχρι την ύπαρξη πραγματικών κοινοτήτων με κοινά βιώματα, σημασίες, χώρο και χρόνο. Διαδικασίες που σαφώς δεν μας είναι εύκολες, αφού για να πραγματωθούν απαιτούν τόσο συλλογικά όσο και ατομικά να ανοικοδομήσουμε ρητά σημασίες και τρόπους επικοινωνίας και διάδρασης που από μικροί μάθαμε ότι μας κάνουν να νιώθουμε άβολα, όπως για παράδειγμα να αποδεχτούμε ότι θα διαφωνούμε και ότι η επίλυση της διαφωνίας

δεν είναι η διάσπαση, ο σεχταρισμός ή η επιστροφή στην ιδιωτική ασφάλεια, αλλά ο διάλογος και η κριτική σύγκρουση με περιεχόμενο και στόχο τη διατήρηση των σχέσεων. Στην τελική αν θέλουμε να μιλάμε για αντικαπιταλισμό και αντικρατισμό, πρέπει να είμαστε προετοιμασμένοι να σπάσουμε αυγά• ως γνωστόν, με άλλο τρόπο ομελέτα δεν γίνεται.

ΥΓ: Προφανώς όταν λέμε ότι θα υπάρξουν φορές που θα πρέπει να νιώσουμε άβολα, δεν σημαίνει ότι προτάσσουμε κάποιο χριστιανικό αυτοτιμωρητικό πλαίσιο εντός του οποίου το άτομο θα πρέπει να νιώθει άβολα άσκοπα, απλά για να νιώθει άβολα, ή ότι το άτομο δεν μπορεί να έχει όλους τους λόγους του κόσμου για να νιώσει έτσι, αλλά ότι ο φόβος του να νιώσουμε άβολα δεν θα πρέπει να μας σταματά από να κάνουμε πράγματα που έχουν μεγαλύτερη σημασία